

DET skal godt gjøres å finne noe lededyr som siden tidenes morgen har gitt opphav til så mange legender som skorpionene. Foruten å ha vært et symbol på ondskap og list er vel skorpionene i dag mest kjent for sitt fryktede giftsåkk og som symbol for et av de mektigste og mest mystiske stjernetegn i dyrekretsen.

Alle vet i grove trekk hvordan en skorpion ser ut, men hva vet vi mer om disse skye-skapningene. Har de egentlig fortjent sitt rykte?

Skorpionen er et edderkoppdyr og har i likhet med våre hjemlige edderkopper fire par bein. Ikke tre par som man kan se i mange astrologi-spalter. Mange synes at skorpionene ligner på krepsdyr på grunn av de ruvende klørne. Hos krepsdyr er imidlertid klørne lemmer, på lik linje med beina, mens skorpionenes klør faktisk er omdannede overkjevler som står i matsåkingens og forsvarets tjeneste.

Det finnes i dag omlag 700 skorpionarter spridt rundt om på jorda. De aller fleste lever i varme og svært tørre områder. I Europa finner vi flere skorpionarter rundt Middelhavet, mens vi her i

kalde Norge ikke har noen ekte skorpioner. Derimot har vi noen små fjernestekninger som kalles pseudoskorpioner, og blant disse finner vi de velkjente bokskorpionene som lever i gamle bokker.

Bedre enn sitt rykte

Mange tror at alle skorpioner er giftige og at stikkene deres er dødelige. Dette er en oppfatning som stort sett er feilaktig. Av de 700 artene som finnes på jorda, er det bare ca. 50 som kan sies å være giftige og av disse er det bare syv-åtte arter som i verste fall kan drepe et menneske.

Skulle man treffe på en skorpion, kan man benytte en tommelingerregel for å fastslå om det kan være giftig eller ikke. Har dyret kraftig utviklede klør, er det trolig at den er mindre giftig. Et klørne imidlertid spinkle, bør man absolutt ta seg i akt.

Forklaringen på dette er at skorpionene med store klør stoler mye på disse når de går på jakt og har derfor ikke fått utviklet noen kraftig gift. Arter med spinkle klør har derimot erstattet store klør med kraftig gift og bruker denne til å drepe byttedyra.

Skulle man være så uheldig å bli stukket av en skorpion, vil giften i de fleste tilfeller bare føre til en lokal hevelse og betennelse. Det hender imidlertid at man kan få ettervirkninger i form av kramper, brekninger og feber, spesielt hvis man er allergisk eller svekket på forhånd. Disse er imidlertid av kort varighet.

Enkelte store tropiske arter kan være svært farlige og giften kan gi lammelser av nervesystemet på samme måte som den kjente pilegiften curare. Heldigvis har vitenskapen i dag funnet fram til effektive motgifter slik at overlevelsessjansene er gode.

Nattdyr

Sjansene for å treffe på skorpioner er svært små fordi de er oppregede nattdyr som bare kommer frem når sola har gått ned og temperaturen er blitt mer behagelig. Om dagen ligger skorpionene gjemt under steiner, i huller og sprekker og under barken av døde trær. Her er de

Skorpionen - ikke så farlig som vi vil ha det til? Det finnes om lag 700 skorpionarter, men bare syv-åtte arter er så giftige at de i verste fall kan drepe et menneske.

SKORPIONEN

- bedre enn sitt rykte?

Tekst og foto: JAN OVE REIN

beskytter mot den drepende varmen utenfor. Enkelte steder kan skorpionene også skjule seg i bolighus.

Når mørket siger på, tar det ikke lang tid før skorpionene kryper fram fra skjulestedene og begynner å jakte. De er grådige rovdyr som tar det meste som kryper og går innenfor rekkevidde. All fra små larver til små krypdyr står på menyen.

Skorpionene tar ikke bytte hver natt. Har de først spist et godt måltid, kan det ta flere uker før de spiser neste gang. Forskere har sultet skorpioner i to år uten at dyra tok noen synlig skade av den brutale behandlingen.

En skorpion kan knapt se fram til kloppissene. Øynene er lite utviklede, men er i stand til å skille mellom forskjellige lysintensiteter og skorpionene kan dermed skille mellom natt og dag.

Byttedyrene blir oppdaget og lokalisert ved hjelp av mange små, følsomme

har som sitter på undersiden av skorpionen. Disse hårene kan registrere de små vibrasjonene i bakken som blir dannet når et dyr går eller kryper. Dette systemet er så følsomt at en skorpion kan oppdage en liten bille på hele 50 cm avstand.

Har et dyr havnet i skorpionens klør er det ingen nåde. Overraskende for mange så stikker ikke skorpionen byttet hver gang. De fryktede stikkene blir bare tatt i bruk når byttet er stort eller viser stor motstand. Da holder skorpionen oftere i klørne, strekker halen over ryggen og stikker brodden i det uheldige byttet. Giften virker raskt og skorpionen kan starte måltidet.

Skorpionene har det fagfolk kaller ekstern fordøyelse. Dette innebærer at skorpionen fordøyer maten utenfor kroppen. I siden for at maten blir fordøyd i magen, blir fordøyelsesvæske gulpet opp og blandet med den opplyggede maten utenfor munnen. Først når maten

er en suppe av næringsstoffer og fordøyelsesvæske, blir den innlat av dyret.

Parringen hos skorpionene er som hos en del edderkopper, svært risikabelt for hannene. Er hannens kuttisse ikke tilfredsstillende, vil hunnen takke for oppmerksomheten ved å drepe og spise den uheldige freren. Blir freren akseptert, kaster de to seg inn i en heilig «dans» som kan vare i flere dager. Deretter skjer parringen.

Etter et svangerskap som kan vare like lenge som menneskets, kommer mellom 30 og 70 små skorpionbarn til verden. Straks etter fødselen kryper barna opp på moras rygg. Her sitter de i flere dager, mens mora passer på dem.

Hyllen kan imidlertid faskt snu seg. Den kjærlige mor setter fort barna på menyen hvis det blir knapt med mat. Ofte kan halvparten av barna bli spist opp av mora eller av søsken, som også ført lys til familien i en vanskelig matsituasjon.

Rein på D
sist
i b
med
ok
helt
hull
litt